

МАҚАЛА ТУРАЛЫ МӘЛІМЕТ

Сборниктегі жарияланым деректері / Publication details

Конференция атауы	Х.Досмұхамедов атындағы Атырау университетінің 85 жылдығына арналған «Досмұхамедұлы оқулары - 2025: Ғылым мен білімнің дамуындағы заманауи инновациялар және жасанды интеллект» атты Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция
Conference / RU	Международная научно-практическая конференция «Досмухамедовские чтения - 2025: Современные инновации и искусственный интеллект в развитии науки и образования», посвященная 85-летию Атырауского университета имени Халелы Досмухамедова
Жинақ / Том	Материалдар жинағы, II ТОМ
Күні	17/10/2025
ISBN	978-601-262-617-9
Баспа	ASUPress, 2025, 301 б.
Секция	СЕКЦИЯ №3
МАЗМҰНЫ бойынша №	21
МАЗМҰНЫ бойынша беті	104
Жинақта жарияланған беттері	104-107
Автор(лар)	Мерешова Айзада Бисембайқызы
Мақала атауы	ЕРЕКШЕ БАЛАЛАРМЕН ТҮЗЕТЕ ДАМУ ТҰЖАМА ЖҰМЫС ЖҮРГІЗУДІҢ ПСИХОЛОГОИЯЛЫҚ -ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ШАРТТАРЫ
Мазмұндағы жазба	Мерешова А.Б. Ерекше балалармен түзете даму жұмыс жүргізудің психологоялық -педагогикалық шарттары СЕКЦИЯ №4. БИОЛОГИЯ, ХИМИЯ, ЭКОЛОГИЯ САЛАЛАРЫНДАҒЫ ЗАМАНАУИ ЗЕРТТЕУЛЕР СЕКЦИЯ № 4. СОВРЕМЕННЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В ОБЛАСТИ БИОЛОГИИ, ХИМИИ И ЭКОЛОГИИ SECTION NO 4 PHILOLOGY, LANGUAGE, AND INTERCULTURAL COMMUNICATION

Ескерту: бұл бет мақаланы сайтқа немесе архивке бөлек орналастыру үшін қосылды; негізгі мақала мәтіні келесі беттен басталады.

ЕРЕКШЕ БАЛАЛАРМЕН ТҮЗЕТЕ ДАМЫТУ ЖҰМЫС ЖҮРГІЗУДІҢ ПСИХОЛОГОИЯЛЫҚ - ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ШАРТТАРЫ

Мерешова Айзада Бисембайқызы

7M01101-Педагогика және психология

білім беру бағдарламасының 2 курс магистранты,
Х.Досмұхамедов атындағы Атырау университеті

Аңдатпа

Бұл мақалада арнайы мектептердегі балалармен түзете-дамыту жұмыстарын жүргізудің психологиялық-педагогикалық шарттары қарастырылған. Зерттеу барысында ерекше білім беруді қажет ететін оқушылардың жеке ерекшеліктері мен олардың оқу-тәрбиелік үдерісіндегі психологиялық қолдау жүйесінің маңызы талданды. Автор түзете-дамыту жұмысының тиімділігін арттыру үшін педагогтың кәсіби құзыреттілігі, тұлғалық-бағытталған тәсіл, ынтымақтастық пен қолайлы эмоционалды орта қалыптастырудың маңызын айқындайды.

Мақалада практикалық тәжірибе мен диагностикалық зерттеу нәтижелері келтіріліп, түзету жұмысының кезеңдері (бастапқы, аралық және қорытынды диагностика) сипатталады. Зерттеу қорытындылары арнайы мектеп жағдайында оқушылардың танымдық және эмоционалды дамуын қолдауда психологиялық-педагогикалық шарттардың шешуші рөл атқаратынын көрсетеді.

Негізгі сөздер: арнайы мектеп, түзете-дамыту жұмыс, психологиялық-педагогикалық қолдау, ерекше білімді қажет ететін балалар, диагностика.

Қазіргі таңда білім беру жүйесінде ерекше білімді қажет ететін балаларды (ЕБҚБ) оқыту мен тәрбиелеу маңызды әлеуметтік мәселе болып табылады. Арнайы мектептерде жүргізілетін түзете-дамыту жұмыстары мұндай балалардың танымдық, эмоциялық және әлеуметтік дамуын қамтамасыз етуге бағытталған. Түзете-дамыту процесінің тиімділігі педагог пен психологтың кәсіби өзара іс-қимылына, әдістемелік жүйелілікке және оқушылардың жеке ерекшеліктерін ескеруге байланысты.

Қазіргі таңда инклюзивті білім беру кең өріс алып, ерекше білім беруді қажет ететін балалардың қоғамға толыққанды кірігуіне жағдай жасалуда. Ерекше балалармен жүргізілетін түзете дамыту жұмыстары — олардың танымдық, эмоционалды және әлеуметтік дағдыларын қалыптастыру мен жетілдіруде маңызды рөл атқарады. Бұл процестің табысты жүзеге асуы үшін арнайы психологиялық-педагогикалық шарттар мен әдістерді сақтау қажет.

Мақала мақсаты: Арнайы мектеп оқушыларымен жүргізілетін түзете-дамыту жұмысының психологиялық-педагогикалық шарттарын анықтау және эксперименттік зерттеу арқылы тиімділігін дәлелдеу.

Түзете-дамыту жұмысының психологиялық-педагогикалық негіздері. Түзете-дамыту жұмысы – ерекше білімді қажет ететін балалардың дамуындағы кемшіліктерді жеңілдету, бейімделу мен әлеуметтену дағдыларын қалыптастыруға бағытталған педагогикалық процесс.

Негізгі принциптері:

1. Жеке тәсіл және баланың даму ерекшелігін ескеру;
2. Эмоциялық қолдау және сенімді орта құру;
3. Кешенді тәсіл – педагог, дефектолог, логопед, психологтың бірлескен жұмысы;
4. Қайталау және бекіту қағидасы (динамикалық бақылау арқылы).

Психологиялық шарттар:

1. Эмоциялық қолайлы жағдай жасау;
2. Позитивті мотивация тудыру;

3. Баланың сенімін арттыру және өзін-өзі бағалауды қалыптастыру.

Педагогикалық шарттар:

1. Оқытуда көрнекілік пен ойын элементтерін қолдану;
2. Дидактикалық материалдардың қолжетімділігі;
3. Арнайы әдістемелік құралдарды пайдалану (жеке карточкалар, суреттер, сенсорлық материалдар).

Эксперименттік бөлім: Зерттеу базасы: №15 арнайы (түзету) мектеп-интернаты, 2 - 3 сыныптар.

Зерттеу мақсаты: Арнайы мектеп оқушыларымен түзете-дамыту жұмысының тиімді психологиялық және педагогикалық шарттарын тәжірибе жүзінде тексеру.

Зерттеу тобы: Эксперименттік топ (10 оқушы): түзете-дамыту сабақтарында ойын, логопедиялық, психологиялық жаттығулар және визуалды материалдар қолданылды. **Бақылау тобы (10 оқушы):** дәстүрлі әдіспен оқытылды, арнайы түзету құралдары аз қолданылды.

Зерттеу міндеттері:

1. Балалардың танымдық белсенділігі мен оқу мотивациясын арттыру;
2. Эмоциялық тұрақтылық пен өзіндік сенімділікті дамыту;
3. Әлеуметтік бейімделу қабілеттерін жетілдіру.

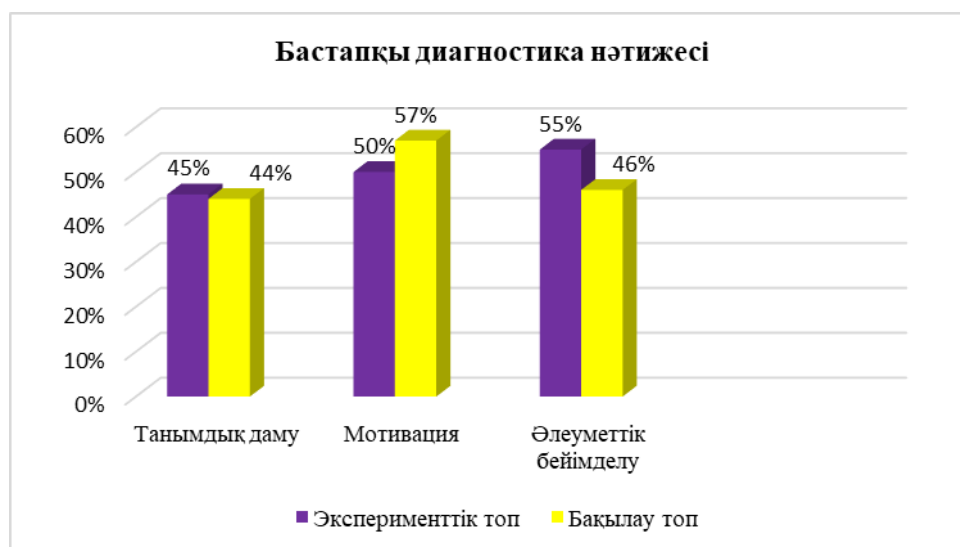
Диагностика әдістері: Балалардың дамуын кешенді бағалау мақсатында келесі диагностикалық әдістер қолданылды:

1. Танымдық даму диагностикасы (П.Я. Гальперин әдістемесі бойынша) – есте сақтау, зейін, ойлау қабілетін бағалау.
2. Мотивациялық диагностика (К. Замфир, А. Реан модификациясы) – оқу мотивациясын, белсенділік деңгейін өлшеу.
3. Әлеуметтік бейімделу сауалнамасы (Р. Кеттелл) – қарым-қатынас және сыныптағы бейімделу дәрежесін бағалау.

Көрнекілік құралдары:

1. Сурет карточкалары, геометриялық фигуралар, смайликтер,
2. Интерактивті тапсырмалар, бейнежаттығулар,
3. “Жақсы көңіл-күй ағашы” және “Менің жетістігім” постері.

Зерттеу үш кезеңде жүргізілді: бастапқы, аралық және қорытынды диагностика. **Мақсаты:** Балалардың бастапқы психологиялық және танымдық деңгейін анықтау.

1 кесте. Бастапқы диагностика нәтижесі.

Аралық мониторинг (екі айдан кейін).

Мақсаты: Түзете-дамыту сабақтарының алғашқы нәтижелерін бақылау.

Эксперименттік топта:

1. “Эмоция күнделігі”, “Көңілді түстер”, “Сөйлемді аяқта” ойындары өткізілді;
2. Топтық жұмыс, жұптық қолдау әдістері қолданылды.

1. диаграмма Аралық мониторинг (екі айдан кейін)

2 диаграмма Аралық мониторинг (екі айдан кейін).

Қорытынды диагностика:

Мақсаты: Психологиялық-педагогикалық түзете-дамыту жұмысының тиімділігін бағалау.

Қорытынды: Эксперименттік топтағы балалардың оқу белсенділігі мен эмоционалды жағдайы айтарлықтай жақсарды. Психологиялық қолдау мен көрнекілік құралдарының жүйелі қолданылуы түзете-дамыту жұмысының тиімділігін дәлелдеді. Арнайы мектеп жағдайында жүргізілетін түзете-дамыту жұмысының нәтижелі болуы үшін келесі психологиялық-педагогикалық шарттар маңызды:

1. Баланың жеке ерекшеліктерін ескеру және эмоционалды қолдау көрсету;
2. Түзету сабақтарын ойын және визуалды әдістермен түрлендіру;
3. Мұғалім мен психологтың бірлескен мониторингтік бақылауы;
4. Баланың табысына бағытталған мотивациялық орта құру.

Жүргізілген зерттеу нәтижелері бұл шарттардың ерекше білімді қажет ететін балалардың тұлғалық және танымдық дамуында оң ықпал ететінін көрсетті.

Қорыта келе, ерекше балалармен түзете дамыту жұмысын жүргізу - көпқырлы, кешенді және жауапкершілігі жоғары процесс. Бұл бағыттағы жұмыстың тиімділігі педагогтың кәсіби шеберлігіне, психологиялық дайындыққа, орта жағдайына және отбасылық қолдауға байланысты. Әр баланың мүмкіндігін арттыру, оны қоғамға бейімдеу - біздің ортақ міндетіміз.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. ҚР “Білім туралы” Заңы. – Астана, 2019.
2. Гальперин П.Я. Психология обучения и умственного развития. – М., 1985.
3. Л.С. Выготский. О дефектологии. – М., 1997.
4. Замфир К., Реан А. Мотивация учебной деятельности. – М., 1998.
5. Әбенова Г.Қ. Инклюзивті және арнайы білім берудің психологиясы. – Алматы: Білім, 2020.
6. Сейітова Н.Б. Түзете-дамыту педагогикасының негіздері. – Нұр-Сұлтан, 2021.